

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2023.3.06>
CZU: 37.026

EVALUAREA ALTFEL: PROBLEME ȘI PERSPECTIVE¹

Ion ACHIRI,

doctor, conferențiar universitar,

Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID iD: 0000-0002-8874-2329

Rezumat: *Prezentul articol vizează aspecte strategice, metodologice și praxiologice ce țin de procesul evaluării rezultatelor școlare. Se propune modernizarea evaluării rezultatelor școlare prin realizarea unei evaluări altfel. Sunt evidențiate problemele și perspectivele implementării evaluării altfel în sistemul educațional din Republica Moldova. Se accentuează necesitatea elaborării unei noi Concepții a evaluării rezultatelor școlare. Implementarea în practica educațională a evaluării altfel a rezultatelor școlare ar majora nivelul calității educației.*

Cuvinte cheie: *evaluarea rezultatelor școlare, evaluarea altfel, nota, modernizare, examene, testare, proiecte, perspective, transdisciplinaritate, calitate.*

ASSESSING OTHERWISE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES

Abstract: *This article aims at strategic, methodological and praxiological aspects related to the process of evaluating school results. It is proposed to modernize the evaluation of school results by carrying out a different evaluation. The problems and perspectives of the implementation of different evaluation in the educational system of the Republic of Moldova are highlighted. The need to develop a new concept of evaluating school results is emphasized. The implementation in educational practice of otherwise evaluating school results would increase the level of education quality.*

Keywords: *evaluation of school results, otherwise evaluation, grade, modernization, exams, testing, projects, perspectives, transdisciplinarity, quality.*

Constatăm că, în pofida tuturor reformelor realizate în educație, problema evaluării rezultatelor școlare în sistemul educațional din Republica Moldova nu este soluționată. Persistă evaluarea tradițională, axată pe cunoștințe și note. Astfel, declarăm formarea și dezvoltarea competențelor, însă evaluăm, de regulă, cunoștințe. Analiza testelor propuse în ultimii ani la diverse discipline pentru examenele de absolvire a gimnaziului și la examenele de bacalaureat pentru liceu confirmă acest deziderat. Încă n-am însușit lecția privind evaluarea în bază de competențe. Ar trebui să învățăm, în primul rând, de la Franța (concluzie făcută fiind analizate testele propuse, de exemplu, la disciplina Matematica [6]) ce înseamnă testarea axată pe competențe. Astfel practica educațională și obiectivele privind realizarea unei educații de calitate deja cere realizarea unei evaluări altfel a rezultatelor școlare. **Scopul**

articolului constă în evidențierea problemelor actuale, referitoare la evaluarea rezultatelor școlare, și conturarea perspectivelor de majorare a calității evaluării în sistemul învățământului secundar general din Republica Moldova prin realizarea unei altfel de evaluare a rezultatelor școlare.

Evaluarea altfel a rezultatelor școlare este concepută ca evaluare axată pe realizarea principiului pozitiv al evaluării în învățământul secundar general și pe evaluarea nivelului de formare a competențelor școlare la elevi.

Aspecte metodologice. Desigur, am obținut și unele succese în reconceptualizarea evaluării rezultatelor școlare. De exemplu, implementarea evaluării criteriale în învățământul primar a accelerat procesul de implementare a **evaluării altfel a rezultatelor școlare**. Un aspect pozitiv al implementării evaluării criteriale rezidă în faptul că se schim-

¹ Articolul este elaborat în cadrul proiectului de cercetare instituțională *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*. Cifru: 20.80009.0807.27 A.

bă mentalitatea societății, inclusiv a părinților/tutorilor, privind importanța și impactul notei în dezvoltarea personalității elevului. E realizat și un pas important în implementarea în practica educațională a principiului pozitiv al evaluării: **Evaluarea determină și stimulează succesul elevului, nu în succesul acestuia și nu-l pedepsește.**

Prin aprobarea, în anul 2020, a **Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar** Ministerul Educației și Cercetării a implementat acest principiu și la nivelul treptei gimnaziale, nu doar la nivelul treptei primare de învățământ. Astfel, conform Articolului 6 din Regulament elevii din clasele gimnaziale sunt promovați în următoarea clasă având orice notă, de la 10 la 1:

6. Sunt considerate rezultate de promovare a anului de învățământ:

6.1. Notele de la „1” la „10” și calificativele „foarte bine”, „bine”, „satisfăcător”, „admis” în învățământul gimnazial;

6.2. Notele de la „5” la „10” și calificativele „foarte bine”, „bine”, „satisfăcător”, „admis” în învățământul liceal. Rezultatele învățării școlare apreciate cu notele de la „4” la „1” sunt considerate sub limita de promovare [4, p.2].

Deci, mai e necesar de realizat acest principiu, inclusiv în contextul realizării principiilor școlii prietenoase elevului, și în învățământul liceal. Dar, doar respectând în mod obligatoriu cerința ca la învățământul liceal să fie admiși numai elevii care merită, doresc și pot să realizeze cerințele curriculare respective. Adică, admiterea la liceu se va face doar în bază de concurs și în limitele cerințelor Codului Educației [1].

Societatea trebuie să conștientizeze că obiectivul major al învățământului liceal este **pregătirea viitoarei elite intelectuale a statului Republica Moldova**. Deci, se cere o selectare adecvată a viitorilor specialiști și o evaluare maximum obiectivă la examenele de bacalaureat.

În acest context extrem de importantă este realizarea unei evaluări obiective și în cadrul examenelor de absolvire a gimnaziului. Constatăm că datele statistice, prezentate în fiecare an de către minister, privind rezultatele examenelor la disciplinele desemnate pentru gimnaziu, nu corespund realității. Obiectiv, reușita este mult mai scăzută. Copiatul, în multe instituții de învățământ, este și astăzi la modă în cadrul susținerii acestor examene. E timpul ca Ministerul Educației și Cercetării să aplice în cadrul realizării evaluării externe la nivel de stat (testarea națională în clasele primare, examenele de absolvire

a gimnaziului și examenele de bacalaureat la liceu) **camerele de luat vederi**, monitorizate de minister, în toate instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal. Și rezultatele testărilor naționale în clasele primare **nu sunt obiective**. Frecvent profesorii care predau în clasele a V-a constată că pregătirea unor elevi nu corespunde aprecierilor date de învățătorul/învățătoarea claselor primare. Astfel în practica educațională, la etapa clasei a V-a, frecvent apar atât stresurile la elevi și profesori, cât și conflictele cu părinții/tutorii.

O idee privind realizarea unei evaluări altfel ar fi acceptarea tuturor notelor de la 10 la 1 ca rezultate pozitive ale susținerii examenelor de absolvire a gimnaziului și de bacalaureat, certificate în documentele respective. Din această perspectivă instituțiile de învățământ superior ar avea dreptul să admită sau nu absolvenții liceelor la facultățile respective în funcție de rezultatele acestora. De exemplu, absolventul cu notele 8-10 la matematică va fi acceptat ca student la facultatea de matematică, chiar dacă a luat o notă 1-4 la disciplinele Limba română, Limba străină.

Pentru a majora responsabilitatea instituției de învățământ privind obiectivitatea evaluării rezultatelor școlare ar fi bine să acordăm **licență** (vezi experiența Finlandei) celor mai bune licee pentru organizarea și desfășurarea examenelor de absolvire a gimnaziului și de bacalaureat. Probabil, în aceste instituții evaluarea va fi maximum obiectivă.

Un alt aspect al realizării evaluării altfel ar fi modernizarea evaluării externe la nivel de stat, adică a sistemelor de examene la toate treptele de învățământ. Unele aspecte, privind acest deziderat, sunt formulate în *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat în anul 2017, dar fără succese în implementare [2].

Considerăm logice implementarea următoarelor sisteme de examene de absolvire la treptele respective de învățământ:

- **La finele învățământului primar (clasa a IV-a)** se va realiza o unică testare națională având la bază un test axat pe competențe și standarde de eficiență a învățării tuturor disciplinelor școlare studiate în clasele I-IV, în cadrul cărora se formează competențele specifice, care ar trebui să fie evaluate. Testul respectiv va fi fundamentat și pe aspectele transdisciplinare corespunzătoare.
- **Sistemul de examene de absolvire a gimnaziului ar include:**

a) **Examen la Limba și literatura română**, realizat în două etape: 1) evaluarea competențelor de comunicare orală; 2) evaluarea competențelor de comunicare în scris:

b) Examen la Matematică, fundamentat pe evaluarea competențelor specifice determinate de curriculumul la matematică pentru gimnaziu și pe standardele de eficiență a învățării matematicii.

c) Examen la Limba străină (de regulă, Limba engleză), realizat în două etape: 1) evaluarea competențelor de comunicare orală; 2) evaluarea competențelor de comunicare în scris.

E rațional ca evaluarea competențelor de comunicare orală să fie realizată în cadrul instituției de învățământ, elevii cărora susțin examenele de absolvire a gimnaziului și/sau a liceului.

Prin susținerea unui **Proiect individual**, pe parcursul anului de învățământ în clasa a IX-a, ar fi bine de evaluat și **nivelul de formare a competențelor digitale** ale absolventului gimnaziului.

- **Sistemul de examene de absolvire a liceului** ar include examene la disciplinele de bază ale profilului absolvit. Astfel la profilul real e logic ca liceenii să susțină examene la matematică, fizică, chimie, biologie, nu la disciplinele lingvistice. Similar, la profilurile umanist, arte și sport – examenele trebuie să acopere, de regulă, disciplinele lingvistice și sociale.

În contextul tendințelor moderne, **examenul la Limba străină (de regulă, Limba engleză)** ar trebui să fie obligatoriu pentru toate profilurile. Examenul va fi realizat în două etape: 1) evaluarea competențelor de comunicare orală (în cadrul instituției în care învață absolventul liceului); 2) evaluarea competențelor de comunicare în scris (tradițional în centrele de bacalaureat).

E logic, ca examenele de absolvire a liceului să coreleze și cu viitoarea profesie, selectată de către absolvent.

Practica educațională demonstrează că **testarea** nu este cea mai eficientă metodă de evaluare a competențelor. Testul nu poate acoperi toate aspectele semnificative ale evaluării nivelului de formare a competențelor. Mult mai eficientă este **metoda proiectelor**. Considerăm că, în perspectivă, examenele de bacalaureat, la toate profilurile, vor fi realizate prin susținerea de către absolventul liceului doar **a examenului la disciplina de profil, examenului la limba străină și a proiectului transdisciplinar individual**. Considerăm necesară **proiectarea și elaborarea unei metodologii** de organizare și desfășurare a procesului de susținere a astfel de proiecte. Probabil, în acest context, rolul principal îl va avea liceul/instituția în care se vor realiza susținerea respective.

Implementarea **paradigmei transdisciplinare**, desigur, va impulsiona realizarea evaluării altfel la toate treptele de școlarizare. Inclusiv prin realiza-

rea proiectelor transdisciplinare STEM, STEAM și STREAM [5].

Evaluarea altfel a rezultatelor școlare la nivel de stat poate fi realizată și prin implementarea în practica educațională din Republica Moldova a **evaluării cumulate** la finele gimnaziului și a liceului. Astfel, elevii claselor a IX-a vor susține cele trei examene nu în luna iunie, ci pe parcursul anului de învățământ (de exemplu, în unele dintre vacanțe). Iar examenele de bacalaureat pot fi susținute pe parcursul celor trei ani de studii în clasele X-XII. Unele state deja realizează această oportunitate. De exemplu, în sesiunea 2023, examenul de bacalaureat la disciplina Matematica în Franța a fost desfășurat la 21 martie 2023 [6].

Este absolut necesară implementarea în practica educațională din Republica Moldova și a **evaluării predictive**, axată pe funcția de predicție a posibilului succes al elevului în diverse domenii. Fiind realizată, în baza unor criterii psihologici și pedagogici bine determinați la finele clasei a IX-a, ea va direcționa absolvenții spre profilurile de succes în liceu sau spre obținerea unei profesii în cadrul centrelor de excelență/colegiilor sau în cadrul învățământului profesional tehnic.

Fiind aplicată la finele clasei a XII-a va contribui la selectarea conștientă de către absolvent a viitoarei profesii.

Constatăm că Ministerul Educației și Cercetării, realizând dezvoltarea curriculară în anii 2018-2019 prin elaborarea și implementarea curricula actualizate la disciplinele școlare, a uitat să coreleze curricula cu Standardele de eficiență a învățării a acestor discipline. Astfel, Standardele de eficiență, editate în anul 2012, nu corespund cerințelor curriculare actualizate și, astfel, evaluarea finală sumativă și externă la nivel de stat a rezultatelor școlare a devenit una destul de dificilă. **Corelarea Curricula școlare cu Standardele de eficiență a învățării reprezintă o urgență educațională pentru Republica Moldova** [3].

De asemenea, considerăm absolut necesară elaborarea și aprobarea unei noi **Concepții a evaluării rezultatelor școlare în Republica Moldova**, concepție fundamentată pe noile realități și perspective de dezvoltare a educației în aspect național și internațional.

În Concluzie vom menționa faptul că evaluarea rezultatelor școlare joacă un rol semnificativ în educație, de o imensă importanță socială și psihopedagogică. Implementarea celor propuse în articol privind realizarea evaluării altfel a rezultatelor școlare ar majora nivelul calității evaluării și a educației, în ansamblu, în Republica Moldova. Desigur, **evaluarea altfel a rezultatelor școlare** trebuie să fie susținută de **predarea altfel și învățarea altfel**.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul Educației al Republicii Moldova Monitorul Oficial, nr. 152 din 17.07.2014. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/codul-educatiei-0>
2. Cadrul de Referință a Curriculumului Național, 2019. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf.
3. Standarde de eficiență a învățării, 2012. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_eficienta_a_invatarii.pdf
4. **Regulamentul** privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar, 2020. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_modificare_regulament_evaluare.pdf
5. ACHIRI, I. *Transdisciplinaritatea și integrarea curriculumului școlar*. In: Materialele Conferinței *Cercetarea în științe ale educației și în psihologie: provocări, perspective*. Chișinău, 16.09.2021, ISBN 978-9975-56-934-7.
6. <https://www.letudiant.fr/bac/corriges-du-bac/article/sujets-et-corriges-bac-mathematiques-2023.html>.